

БИЗНЕС-РЕЖА МАЗМУНИ

1. Жамиятнинг мақсади (хулоса).....	3
2. Жамият ҳақида маълумот.....	3
2.1. Реквизитлари, ҳолати, тузилиши	
2.2. Бозор позицияси	
2.3. Мавжуд потенциал ва кутиладиган имкониятлар	
2.4. Молиявий ва иқтисодий кўрсаткичлар	
2.5. Бино ва иншоотлар, шунингдек, Жамиятнинг технологик жиҳозлари ҳақидаги фотоматериаллар	
3. Жамиятнинг стратегияси (тарих ва Жамиятни ташкил этишнинг дастлабки шартлари)	9
4. Бозор ва маркетинг концепсияси.....	10
4.1. Талаб ва таклиф	
4.1.1. Бозор тузилиши ва хусусиятлари	
4.1.2. Маҳсулот хусусиятлари ва сифати	
4.1.3. Тармоқнинг халқ хўжалигидаги ўрни, унинг устувор йўналишлари ва мақсадлари	
4.1.4. Мавжуд талаб, унинг ўсишини башорат қилувчи асосий омиллар ва кўрсаткичлар	
4.2. Маркетинг концепцияси, сотиш режаси	
4.2.1. Бозорнинг жойлашиши, бозор сегментацияси	
4.2.2. Мавжуд потенциал маҳаллий ва хорижий ишлаб чиқарувчилардан кутилаётган рақобат	
4.2.3. Савдо дастури, савдони ташкил этиш	
4.3. Фойдаланилган товар белгилари ва маҳсулот патентлари	
5. Моддий ресурслар	14
5.1. Хом ашё, материаллар, бутловчи қисмлар таснифи	
5.1.1. Хом ашё базасининг мавжудлиги, хом ашёнинг тасдиқланган захиралари	
5.1.2. Хом ашё сифатига қўйиладиган талаблар ва уларни тайёрлаш усуллари, маҳаллий хом ашёнинг технология талабларига мувофиқлиги.	
5.2. Энергия таъминоти	
6. Жамиятнинг жойлашган жойи	17
6.1. Танланган ҳудуднинг хусусиятлари	
6.1.2. Ишлаб чиқариш ва ижтимоий инфратузилмани баҳолаш	
6.1.3. Минтақанинг ижтимоий-иқтисодий ривожланишининг ўзига хос хусусиятларини, афзалликлари ва чекловларини ҳисобга олиш	
6.1.4. Экология, атроф-муҳитга таъсири (умумий маълумот)	
7. Лойиҳалаш ва технология	18
7.1. Йиллар давомида ривожланиши билан ишлаб чиқариш қуввати;	
7.2. Технология ва ускуналар	
7.2.1. Ишлаб чиқарилган маҳсулотлар таннархини пасайтириш бўйича чора-тадбирлар режаси.	
8. Жамиятнинг кредит мажбуриятлари.....	21

- 8.1. Кредитдан фойдаланиш ва уларни амалга ошириш босқичи тўғрисидаги маълумотлар;
9. Келгуси йилларда истиқболли ва ривожланиш стратегияси.....22
- 9.1. Корхонанинг истиқболи ва ривожланиш дастури тўғрисида маълумот;
10. Молиявий-иқтисодий ахборотлар (Бизнес-режага илова):
- 1-илова. Жамиятнинг ташкилий тузилмаси;
- 2-илова. Асосий молиявий-иқтисодий кўрсаткичлар ва ўсиш суръатлари;
- 3-илова. 2024 йилда амалга оширилган инвестиция лойиҳалари рўйхати;
- 4-илова. Ходимлар сони ва меҳнатга ҳақ тўлаш фондининг таҳлили;
- 5-илова. 2024 йил учун маҳаллийлаштирилган маҳсулотлар ишлаб чиқариш прогноз параметрлари;
- 6-илова. Инвестиция дастурига киритилган лойиҳаларни амалга ошириш ҳисобига янги иш ўринлари ташкил этиш дастури, маҳаллийлаштириш дастури, шунингдек, касаначиликни ривожлантириш;
- 7-илова. 2024 йилда раҳбар ва мутахассислар малакасини ошириш дастури;
- 8-илова. Корхоналар томонидан ишлаб чиқариш ва таннархни пасайтиришнинг умумий кўрсаткичлари;
- 9-илова. Ҳомийлик фаолияти тўғрисида маълумот;
- 10-илова. Ички аудит хизматининг харажатлар сметаси;
- 11-илова. 2024 йил учун ишлаб чиқариш режаси;
- 12-илова. 2024 йил учун маҳсулот сотиш режаси;
- 13-илова. Сарф меъёрлари
- 14-илова. Маҳсулот, иш ва хизматлар таннархини ҳисоблаш;
- 15-илова. Харажатлар сметаси;
- 16-илова. Асосий воситалар ва номоддий активлар ёйилмаси;
- 17-илова. Кредит ва қарздорликларни тўлаш жадвали;
- 18-илова. Кечиктирилган узоқ муддатли харажатлар таснифи, келгуси давр харажатларининг таснифи, 07, 08, 09 счётларининг таснифи;
- 19-илова. “Устав капитали” счётининг таснифи, мақсадли тушумлар таснифи, тақсимланмаган фойда таснифи;
- 20-илова. 2024 йил учун кутилаётган баланс;
- 21-илова. 2024 йил учун кутилаётган молиявий натижалар тўғрисидаги ҳисобот;
- 21а-илова 2024 йил давр харажатларининг асосланиши
- 22-илова. 2024 йил учун кутилаётган пул оқими прогнози
- 23-илова. Автомобил транспорти хизматини таҳлил қилиш.
- 24-илова. Атроф-муҳитга ташланаётган ташланма ва чиқиндиларни камайтириш чора-тадбирлари;
- 25-илова. Касбий саломатлик ва хавфсизликни таминлаш бўйича чора тадбирлари;
- 26-илова Жорий ва капитал таъмирлаш харажатлари учун чора тадбирлар;
- 27-илова. Тарози асбобларини модернизация қилиш чора-тадбирлари
- 28-илова 2024 йил учун СМК;
- 29-илова. 2024 йил даромад ва харажатлари.

1. Жамиятнинг мақсади (хулоса)

Корхонанинг асосий мақсади Қашқадарё вилоятидаги Тепакўтон конининг сильвинит рудаларини қайта ишлаш асосида ишлаб чиқариш қувватини йилига 600 минг тоннага етказган ҳолда калийли ўғитлар ишлаб чиқаришни кўпайтириш ҳамда янги иш ўринлари яратишдан иборат. Худуднинг меҳнатга лаёқатли аҳолисининг юқори бандлигини таъминлаш, жамиятнинг самарали ва барқарор иқтисодий ривожланишини, унинг ижтимоий ҳимоясини таъминлаш ҳамда жамият аъзоларининг манфаатини таъминлаш.

2. Жамият ҳақида маълумот:

2.1. Реквизитлари, ҳолати, тузилиши;

Жамиятнинг ўзига хос хусусиятлари

Номи	“Дехқонобод калий заводи” акциядорлик жамияти
Юридик манзил	180405, Қашқадарё вилояти, Дехқонобод тумани, Бешбулоқ қишлоғи Тел: +99875 612-50-00 Факс: +99875 612-50-05, Веб-сайт: www.uz-potash.uz e-mail: info@uz-potash.uz
Банк реквизитлари	Ҳисоб-китоб счёти: 20210000904620443001 АТБ “Ўзсаноатқурилишбанк” Қарши минтақавий филиалида МФО 00440 СТИР 206887857
Устав капитали	2 301 392 924,0 минг сўм
Фаолият тури	Минерал ўғитлар ишлаб чиқариш (ОКЕД 20151)
Маҳсулот номи	Калий хлорид, ТИФТН коди 3104205000 (ГОСТ 4568-95, 1-нав 95% КСl)
Корхона эгаллаган майдон	346,67 га
Кадрлар салоҳияти	Ходимлар сони - 2029 киши.
2024 йилда ишлаб чиқариш режалаштирилган	Калий хлорид - 363,0 минг тонна

Объект тузилиши

“Дехқонобод калий заводи” акциядорлик жамияти иккита ишлаб чиқариш мажмуасидан – тоғ-кон ва қайта ишлаш, шунингдек, ёрдамчи объектлар: ташқи электр таъминоти, газ таъминоти, сув таъминоти, коммуникациялар, хом-ашёларни ташиш учун автотранспорт воситалари, мутахассислар учун турар-жойлардан иборат.

Тоғ-кон мажмуаси

Тоғ-кон мажмуаси бевосита Тепакўтон калий тузи конида жойлашган бўлиб, майдонининг жануби-ғарбдан шимоли-шарқгача бўлган узунлиги 12 км, эни 1,5 км дан 3,0 км ни ташкил этади. Захираларни ҳисоблаш контурида унинг майдони 31,4 квадрат километрни ташкил қилади. Ишчи қатламларнинг чуқурлиги 115 м дан 925 м гача ўзгариб туради. Коннинг асосий хом ашёси сильвинит рудаси бўлиб, таркиби галит (NaCl) ва калий хлорид (KCl) дан иборат.

Тоғ-кон мажмуаси таркибига ер ости ва ер усти иншоотлари киради. Ер ости иншоотлари битта конга бирлаштирилган турли мақсадлар учун зарур бўлган кон ишлари мажмуаси билан ифодаланади. Ер усти иншоотлари асосий (кон биноси, руда омбори, юклаш пункти, руда омборининг конвейер йўлакчаси, конвейер жамланмаси) ва хизмат кўрсатиш мақсадларидаги (ускуналар ва материаллар омбори бўлган механик таъмирлаш устахонаси, гараж, омборхона, ёқилғи-мойлаш материаллари, трансформатор подстанцияси) бинолар ва иншоотлардан иборат. Коннинг очилиши 1-йўлак (шахтага тоза ҳаво етказиб бериш, кончиларни иш жойларига етказиб бериш, материаллар ва жиҳозларни туширишда фойдаланилади) ва 2, 3-сонли йўлак конвейер-ҳаво узатиш мосламаси орқали амалга оширилади (шахтадан чиқадиган ҳаво, сильвинит рудасини лента конвейерлари бўйлаб ташиш учун фойдаланилади).

Сильвинит рудаси “Урал” типигаги кон машинаси ёрдамида ер ости (кон) усулида казиб олинади. Қазиб олинган руда тасмали конвейерга, сўнгра ер юзасига чиқарилиб, юкловчи (погрузчик) техникалар ва юк ташувчи автотранспорт воситалари ёрдамида очик руда омборига етказилади.

Мажмуанинг сильвинит рудаси бўйича қуввати 2024 йилда таркибида KCl миқдори 23-% ли 1764,0 минг тоннани ташкил этади.

Сильвинит рудасини қазиб олиш бўйича тоғ-кон мажмуаси комплексининг иш режими йилига 330 кун, кунига 3 сменали иш вақти - 8 соат, янги панелларни ишлаб чиқаришга тайёрлаш учун мажмуанинг иш тартиби йилига 330 кун, кунига 3 сменали – 8 соат қилиб белгилаш чора-тадбирлари кўрилмоқда.

Қайта ишлаш мажмуаси

Майдони 36 гектар бўлган мажмуа Дехқонобод темир йўл вокзалига яқин жойда, Дехқонобод шаҳридан 5 км жануби - ғарбда ва Бешбулоқ қишлоғидан жанубда жойлашган.

Қайта ишлаш мажмуаси асосий цехдан - калийли ўғитлар ишлаб чиқариш цехидан (I босқич, II босқич), ёрдамчи ишлаб чиқариш тизимидан (механик таъмирлаш, омборхона, автотранспорт), ёрдамчи коммунал объектлардан (сув

таъминоти, иссиқлик таъминоти, электр таъминоти ва электр энергиясини тақсимлаш), шунингдек маъмурий ва ёрдамчи маиший объектлардан иборат.

Флотация усулида калий хлорид ишлаб чиқариш жараёни рудани майдалаш, флотация қилиш, филтрлаш, қуритиш, совутиш ва тайёр маҳсулотни қадоқлашдан иборат.

Мажмуанинг иш режими йилига 330 кундан иборат бўлиб, иш сменаси кунига 2 сменадан иборат.

Ёрдамчи объектлар

Ташқи сув таъминоти

Корхона эҳтиёжи учун Пачкамар сув омборидан йилига лойиҳа бўйича 656,1 минг м³, 2024 йилда ишлаб чиқариш ҳажмига мос равишда 475,5 м³ ҳажмда сув билан таъминланади. Кунлик сув талаби 1614 м³, шундан технологик эҳтиёжлар учун 760,0 м³, сув тозалаш мосламаси учун 854,0 м³.

Сув омборидан қайта ишлаш мажмуасигача бўлган масофа 41 км, қайта ишлаш мажмуасидан тоғ-кон мажмуасигача - 36 км (Ичимлик суви қайта ишлаш мажмуасидаги сув тозалаш иншоотидан берилади).

Ташқи газ таъминоти

Магистрал газ қувуридан йилига 8,14 млн. м³ табиий газ таъминланади. Қуритиш бўлимида (йилига 5,3 млн. м³) ва қозонхонада (йилига 2,84 млн. м³) табиий газдан фойдаланилади.

Ташқи электр таъминоти

Электр энергияси 110/35/6 кВт подстанция орқали таъминланади. 2024 йилда электр энергияга бўлган эҳтиёж 53,6 млн.кВт.соат, шундан ТКМ эҳтиёжи учун 22,0 млн.кВт.соатни ташкил қилади.

Алоқа

Корхонанинг барча объектлари стационар ва мобил алоқа билан таъминланган. Бундан ташқари қайта ишлаш цехи, қўриқлаш хизмати ходимлари ва темир йўл цехи рация алоқа воситаси билан таъминланган. 2024 йилда Тоғ-кон мажмуасида радиоалоқа тизимини жорий қилиш режалаштирилмоқда.

Транспорт

Қазиб олинган рудани (2024 йилда 1763,9 минг тонна) тоғ-кон мажмуасидан қайта ишлаш мажмуасигача ташиш (масофа 42 км) жамиятга тегишли 10 дона МАН ТГС 41.400 русумли автомобиллар, шунингдек аутсорсинг асосида жалб қилинган яна 40 дан ортиқ турли марказдаги самосваллар ёрдамида амалга оширилади. Калийли ўғитлар ишлаб чиқаришда ҳосил бўлган чиқиндиларни (хвост) юк машиналари орқали тоғ-кон мажмуасида жойлашган чиқиндиларни сақлаш омборига (йилига тахминан 1400,9 минг тонна) ташиб кетилади.

Ишчи ходимлар учун турар жой

Қайта ишлаш мажмуасидан тахминан 1 км масофада қурилган ҳар бири 50 ўринли 2 та ётоқхона, 19 та тўрт хонали коттежлар, 30 ўринли

оилавий ётоқхона коммунал хизматлар билан таъминланган. Турар-жой мажмуасида асосан жамиятнинг ишчи ходимлари ва мутахассислари жойлашган.

Бундан ташқари Тоғ-кон мажмуасида ҳам ишчи холдимларнинг дам олиши учун контейнерлар қайта жиҳозланиб ишчилар шаҳарчаси ташкил этилган.

2.2. Бозордаги ўрни;

“Дехқонобод калий заводи” АЖ калий ўғитларининг асосий бозорлари Корея, Вьетнам, Эрон ва Жанубий ва Жануби-Шарқий Осиёнинг бошқа мамлакатлари ҳисобланади.

2023 йилнинг январь-декабрь ойларида “Дехқонобод калий заводи” АЖ томонидан 280,0 минг тонна 68,0 млн АҚШ доллари маҳсулот экспорти режалаштирилган бўлиб, амалда 164,3 минг тонна 38,6 млн АҚШ доллари миқдорида маҳсулот экспорт қилинди. Ўртача экспорт нархи 235 АҚШ долларни ташкил этди.

Маҳсулот экспорти географияси йил сайин кенгайиб, 36 та мамлакатга етди. 2023 йилда экспорт географиясида Жанубий-шарқий Осиё мамлакатлари 28%, Украина ва Эрон ҳиссасига 37%, Болтиқ бўйи мамлакатлари Латвия, Литвага 14%, Ҳиндистон, Польша, Қозоғистон, Тожикистон, Туркменистон каби мамлакатлар 2%, бошқа мамлакатлар ҳиссаси 19% ташкил этади.

Замонавий юқори технологияли ишлаб чиқаришлардан фойдаланган ҳолда янги турдаги маҳсулотларни чиқаришни ташкил этиш корхонани ривожлантиришнинг асосий йўналишларидан биридир.

2.3. Мавжуд потенциал ва кутиладиган имкониятлар;

2023 йил январь-декабрь ойларида жорий нархларда 921,1 млрд.сўмлик товар маҳсулот ишлаб чиқариш режаси бўлиб, амалда 754,9 млрд.сўмлик ишлаб чиқарилиб, кўрсаткич 82 фоизга бажарилди. 2022 йилнинг шу даврига нисбатан ишлаб чиқариш ўсиш суръати – 60,7 % ни ташкил этди.

2024 йилда жорий нархларда 789,3 млрд.сўмлик 363,0 минг тонна товар маҳсулот ишлаб чиқарилиши, шундан 310 минг тонна калийли ўғитлар экспорт қилиш режалаштирилмоқда.

2.4. Иқтисодий ва молиявий кўрсаткичлар;

Жамиятда 2023 йилнинг январь – декабрь ойларида 202,0 млрд. сўм соф фойда олиш режалаштирилган бўлиб, амалда 17,8 млрд. сўм соф фойда олинди.

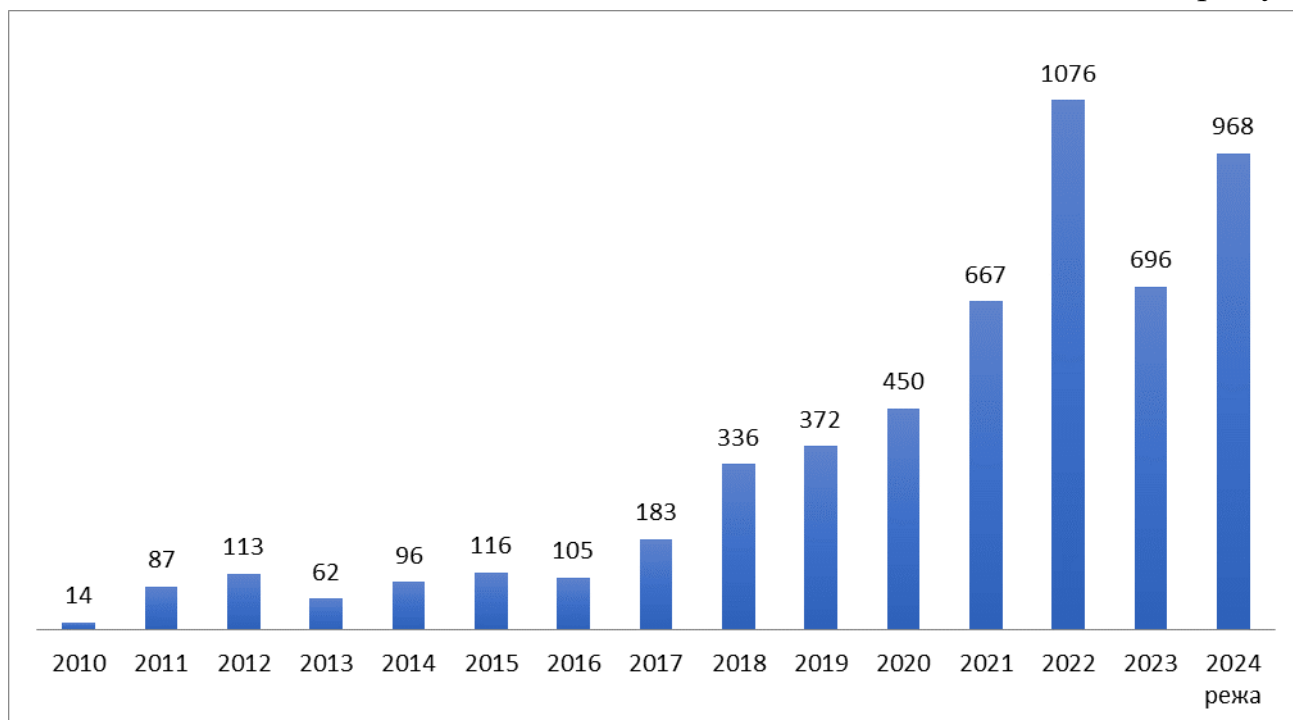
Соф фойда кўрсаткичи 8,8 фоизга бажарилди ёки соф фойда ҳажми 184,3 млрд. сўмга камайди.

2023 йил 01.01.2023 йил ҳолатида жами дебиторлик қарздорлиги 1 769,7 млрд сўмни 31.12.2023 йил ҳолатига 1924,4 млрд. сўмни ташкил қилган бўлиб, йил бошига нисбатан 0,186 млрд. сўмга кўпайган.

01.01.2023 йил ҳолатида жами кредиторлик қарздорлиги 31,2 млрд сўмни 31.12.2023 йил ҳолатига 140,7 млрд. сўмни ташкил қилган бўлиб, йил бошига нисбатан 109,5 млрд. сўмга кўпайган.

“Деҳқонобод калий заводи” АЖ даромадлар динамикаси
2010-2024 йиллар учун

млрд.сўм

**2.5. Бино ва иншоотлар, шунингдек, Жамиятнинг технологик жиҳозлари
хақидаги фотоматериаллар.**

Тоғ-кон мажмуаси

Қайта ишлаш мажмуаси

3. Жамият стратегияси (жамият яратилиш тарихи ва шарт-шароитлари)

Деҳқонобод калий заводи қурилиши Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2007 йил 1-майдаги қарорларига мувофиқ амалга оширилди. 2007 йил 17 декабрдаги ПҚ-632-сонли “Тепакўтон калий тузи кони негизда Деҳқонобод калийли ўғитлар заводи қурилишини ташкил этиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарори, ПҚ-748-сонли “Деҳқонобод калийли ўғитлар заводи қурилишини жадаллаштириш” чора-тадбирлари тўғрисида қарорларига асосан қурилиш ишлари амалга оширилган.

Қурилишнинг умумий қиймати 128,2 млн. АҚШ доллари бўлиб, молиялаштириш тикланиш ва тараққиёт жамғармаси – 61,7 млн доллар, ХХР Эқсимбанк – 41,7 млн доллар, Кимё саноати корхоналарини ривожлантириш ва қўллаб-қувватлаш жамғармаси 24,8 млн. доллар кредитлари ҳисобидан амалга оширилди.

Руда қазиб олиш бўйича биринчи босқичнинг қуввати йилига 700 минг тонна, калийли ўғитлар ишлаб чиқариш қуввати йилига 200 минг тоннани ташкил этади.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Деҳқонобод калийли ўғит заводини ишлаб чиқариш қувватини кенгайтириш (II-босқич)» инвестицион лойиҳани амалга ошириш чора-тадбирлари тўғрисида” ги ПҚ-1642-сон қарорига асосан қувватларни кенгайтириш мақсадида (II босқич) қурилиши амалга оширилган.

Қурилишнинг умумий қиймати 254,8 млн. АҚШ доллари бўлиб, молиялаштириш ХХР Эқсимбанк – 110,5 млн доллар, тикланиш ва тараққиёт жамғармаси – 128,1 млн долларлик кредитлари, Кимё саноати корхоналарини ривожлантириш ва қўллаб-қувватлаш жамғармасининг 0,83 млн. долларлик қарз маблағлари ҳамда жамиятнинг 15,36 млн. АҚШ доллари миқдоридagi ўз маблағлари ҳисобидан амалга оширилди.

II босқичнинг қуввати йилига 400 минг тонна калий хлорид ишлаб чиқаришга мўлжалланган бўлиб, шундан 75 фоизини экспортга сотиш режалаштирилган. Лойиҳадан қўзланган мақсад калийли ўғитлар ишлаб чиқаришни кўпайтириш, заводнинг ишлаб чиқариш қувватини 600 минг тоннага етказишдир.

Калийли ўғитлар ишлаб чиқаришни ташкил этиш “Ўзкимёсаноат” АЖ корхоналари томонидан ишлаб чиқарилаётган минерал ўғитларни ишлаб чиқариш ва экспорт қилиш ҳажмини кенгайтириш имконини бермоқда.

Калийли ўғитларга бўлган талабнинг юқорилиги, маҳсулот нархининг ўсиш тенденцияси завод ишлаб чиқариш қувватларининг кенгайишида асосий омил бўлди.

“Деҳқонобод калий заводи” АЖ давлат рўйхатидан ўтказилган пайтдан бошлаб “Деҳқонобод калий заводи” МЧЖ ҳуқуқ ва мажбуриятларининг вориси ҳисобланади.

Жамиятда 2029 киши, жумладан, тоғ-кон мажмуасида 571 киши, қайта ишлаш мажмуасида 1458 киши меҳнат қилади. Улардан бошқарув ходимлари -

177 киши, ишлаб чиқариш ходимлари - 1423 киши, мутахассислар - 182 киши, техник ходимлар - 52 киши, хизмат кўрсатувчи ходимлар - 195 киши.

4. Бозор ва маркетинг концепсияси:

4.1. Талаб ва таклиф;

4.1.1. Бозор тузилиши ва хусусиятлари.

Ҳозирги вақтда 3 та йирик ишлаб чиқарувчи (Канада, Россия ва Беларус) калийли ўғитлар ишлаб чиқаришнинг 2/3 қисмини ташкил қилади. Энг йирик этказиб берувчилар Potash Corp. Канада (13,2 миллион тонна), Беларускали (7,5 миллион тонна), К + С Германия (6,0 миллион тонна), Mozaik, шунингдек, Россия Уралкалий (9,2 миллион тонна) ва бошқалар.

Калий хлорид истеъмолининг ўртача глобал тақсимоли куйидагича (%):	
тўғридан-тўғри ўғит сифатида	79;
мураккаб ўғитларнинг бир қисми сифатида	8;
биоёқилғи учун ўсимлик ўғитлари	2;
саноатда фойдаланиш	11

4.1.2. Маҳсулот хусусиятлари ва сифати:

Олинган маҳсулотларнинг сифати куйидаги асосий кўрсаткичлар билан ГОСТ 4568-95 га мос келади: калий хлорид (KCl) - камида 95% ёки калий оксиди (K₂O) бўйича - 60% дан кам эмас, намлик - 1% дан кўп эмас.

Калий хлорид экинларнинг ўсишининг асосий физиологик жараёнларида иштирок этадиган жуда функционал минерал ўғитдир.

Шаклланган ҳосилнинг бир бирлиги учун калий истеъмоли минерал озикланишнинг бошқа элементларига қараганда сезиларли даражада юқори. Бу, айниқса, кўп миқдорда шакар, крахмал, ёғ ҳосил қилувчи экинлар учун тўғри келади, уларнинг калий миқдори 6-8% га етади.

Калийли ўғитлар, қоида тариқасида, азотли ва фосфорли ўғитлар билан биргаликда қўлланилади. Ҳосилдорликни оширишдан ташқари, калийли ўғит илдиз тизимининг тўлиқ ривожланишини таъминлайди, метаболизмни рағбатлантиради, об-ҳаво шароитларига, касалликларга ва зараркунандаларга чидамлилигини оширади, меваларнинг таъмини яхшилади, уларни узоқ муддатли сақлаш ва ташишга чидамли қилади, шунингдек пахта толаси чидамлилигини оширади.

Калий (K) – ўсимликнинг углевод ва оксил алмашинувида энг муҳим физиологик роль ўйнайди, азотнинг аммиакли формада ўзлаштирилиш шароитларини яхшилади. Ўсимликни калий билан озиклантириш – ўсимликнинг алоҳида органларини ривожланиши учун кучли омил ҳисобланади. Калий ҳужайра шарбатида шакар тўпланишига имкон яратади, бу эса ўсимликнинг қишга чидамлилигини оширади, томир тарамларининг ривожланиши, ҳужайраларнинг қалинлашишига имкон беради. Ундан ташқари, поянинг мустаҳкамлилигини ошишига олиб келади ва уларни ётиб қолишга чидамлилигини оширади.

Калий картошка тугунақларида крахмал миқдорини, қанд лавлаги илдизларида шакар миқдорини оширади. Калий дон, сабзавот экинлари, пахта

толаси, канопа ва зиғир толасининг сифати ва турли мевалар (узум, шафтоли, апельсин ва олма)нинг таъмини яхшилайдди. Калийнинг етишмаслиги уларнинг сифатига салбий таъсир этади. Калий етишмаганда, ўсимлик замбуруғ касаллигига тезда чалинади. Калийнинг ортиши ҳосилнинг кўпайишига олиб келади.

Сабзавот ва мевали экинларда калий хлориддан фойдаланганда меваларнинг қуриб қолиши камаяди ва ҳосилдорлиги кескин ошади, уларнинг таъми, хушбўйлиги ва сақлаш сифати яхшиланади. Картошкада илдиз меваларидаги крахмал миқдори ортади. Қанд лавлаги илдизида сахароза миқдори ортади. Мева ва резавор меваларда С витамини, шунингдек, пектин моддалари кўпаяди.

Шуни таъкидлаш жоизки, калий ўғитидан озикланиш, айниқса, мевали дарахтлар ва буталарида илдиз тизимининг ўсишида кучли омил ҳисобланади.

Калий хлорид тиббиёт, парфюмерия, металлургия, кимё ва нефт-газ саноатида (бурғулаш суюқликларини тайёрлаш учун реагент сифатида), шунингдек, бошқа соҳаларда қўлланилади.

4.1.3. Тармоқнинг халқ хўжалигидаги ўрни, унинг устувор йўналишлари ва мақсадлари;

Кимё саноати халқ хўжалигининг барча тармоқлари билан чамбарчас боғлиқ бўлиб, агросаноат мажмуасида асосий ўринни эгаллайди.

Ўзбекистонда кимё саноатини янада ривожлантириш Республикани ижтимоий-иқтисодий ривожлантиришнинг устувор вазифаларидан бири сифатида белгиланган.

2019 йил 3 апрелда Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Кимё саноатини янада ислоҳ қилиш ва инвестиция жозибадорлигини ошириш чоратадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-4265-сон қарори қабул қилинган бўлиб, унда ишлаб чиқариш қувватларини кенгайтириш ва модернизация қилиш, қайта ишлашни чуқурлаштириш кўзда тутилган. Асосий маҳсулотлар, активлардан оқилона фойдаланиш ва замонавий усулларни “Ўзкимёсаноат” АЖ фаолиятига жорий этиш, инвестиция дастурини амалга ошириш ва кимё ишлаб чиқаришни диверсификация қилишни ошириш, унинг қувватини ошириш, шунингдек, кимё саноати корхоналарининг молиявий барқарорлиги яхшилашдир.

4.1.4. Мавжуд талаб, унинг ўсишини башорат қилувчи асосий омиллар ва кўрсаткичлар;

Ўғитларга бўлган глобал талаб ~ 200 миллион тоннани ташкил этади (100% озуқавий моддалар бўйича).

ІҒА ҳисоб-китобларига кўра, минерал ўғитлар истеъмоли ҳар йили минтақада 1 фоизга заиф суръатда ўсиб боради ва 203,5 миллион тоннани ташкил қилади. Жаҳон истеъмоли ўсишининг деярли 80% Лотин Америкаси, Жанубий Осиё, Африка ва Шарқий Европага тўғри келади.

Бу даврда ўғитлар ишлаб чиқаришга 110 миллиард доллар сармоя киритиш ва бутун дунё бўйлаб 70 та янги ишлаб чиқариш қувватларини ишга тушириш режалаштирилган, бу эса жами етказиб бериш ҳажмини 1,3 фоизга оширади.

Ўғитларнинг барча турларига бўлган талабнинг ҳаракатлантирувчи омиллари дон ишлаб чиқарувчилари (-85%), шунингдек, жадал ривожланаётган биоёқилғи

Жамиятлари (асосан уларни қўллаб-қувватлаш бўйича давлат дастурларини амалга ошириш туфайли) ҳисобланади.

Ўғитларнинг энг йирик истеъмолчилари Осиё минтақаси (Хитой, Индонезия), Яқин Шарқ (Ҳиндистон ва Покистон), шунингдек, Жанубий Америка (Бразилия) ва Шимолий Америка (АҚШ ва Канада) мамлакатлари ҳисобланади.

Келажақда талабнинг ўсиши секинлашиши кутилмоқда, чунки асосий фойдаланувчилар гектар ер учун истеъмол чегарасига етиб борган ва янги қўллаш технологиялари ва атроф-муҳит қонунчилигининг кучайиши ўғитлардан фойдаланишни оптималлаштиришга олиб келади. Калийли ўғитларга бўлган талаб вақт ўтиши билан барқарор бўлиб, ўсиш потенциали йилига 1-2% гача ортиши мумкин.

Дунёдаги энг машҳур калийли ўғит калий хлориддир (калийли ўғитларга бўлган талабнинг 90% дан ортиғи). 2017 йил охирига келиб, Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг озиқ-овқат ва қишлоқ хўжалиги ташкилоти (FAO) маълумотларига кўра, жаҳон калийли ўғитлар бозорининг ҳажми жисмоний жиҳатдан 39,6 миллион тоннани ташкил этди (жами минерал ўғитлар бозорининг қарийб 16%). Охириги 5 йилда талаб йилига ўртача 2,4 фоизга ўсди, ўғитларга бўлган умумий талабда калийли ўғитларнинг улуши барқарор бўлди.

Калий хлорид ишлаб чиқариш асосий хом ашё сільвинит рудаси казиб олинадиган ҳудудларда жамланган.

Тўртта йирик ишлаб чиқарувчи (Канада, Россия, Хитой ва Беларус) га бутундунё калий таклифининг 75% дан ортиғи тўғри келади. Ўртача қувватдан фойдаланиш даражаси 80%, калийли ўғитлар заводларининг умумий қуввати 58,1 млн. тоннани ташкил этади.

Мамлакатлар бўйича калий хлоридни истеъмол қилиш таркиби глобал миқёсга тўғри келади. Асосий истеъмолчилар - Осиё минтақаси, Жанубий ва Шимолий Америка мамлакатларидир.

Калий хлорид истеъмолининг прогноз динамикаси калийли ўғитлар бозорининг ўсиш динамикасига мос келади. Таҳлил агентликлари (IFA, FAO) ўрта муддатли истиқболда калийга бўлган талаб 1,3% га ўсишини кутмоқдалар, бозор иштирокчилари (Nutrien, йирик ишлаб чиқарувчи) кўпроқ оптимистик баҳо (йилига 3,4% гача) беришади. Шу билан бирга, истеъмол ўсишининг учдан бир қисмидан кўпроғи Осиё-тинч океани худуди мамлакатларига тўғри келиши кутилмоқда.

4.2. Маркетинг концепсияси, сотиш режаси

2023 йилнинг октябрь-ноябрь ойларида “Ўзкимёсаноат” АЖ корхоналари мутахасисларидан иборат ишчи гуруҳ томонидан ўтказилган ўрганиш натижаларига кўра 2024 йилда Ўзбекистон ғалла ва пахта майдонларининг минерал ўғитларга бўлган тахминий эҳтиёжи жумладан азотли ўғитларга – 1901,4 минг тонна, фосфорли ўғитларга – 746,5 минг тонна, калийга – 225,7 минг тоннани ташкил этди.

Ўзбекистон худудлари бўйича талаб таркиби таҳлили шуни кўрсатдики, умумий ҳажмнинг 66 фоизи азотли бирикмалар, жумладан, карбамид, аммиакли селитра, аммоний сульфат ва бошқалар асосидаги минерал ўғитларга тўғри келади.

Шу билан бирга, фосфорли ва калийли ўғитларнинг улуши мос равишда ўртача 26% ва 8 % ни ташкил қилади.

4.2.1. Бозорларнинг жойлашиши, бозор сегментацияси;

Кейинги йилларда МДХдан ташқари мамлакатларга минерал ўғитлар экспорти кўпайди.

Шу билан бирга, Қозоғистон, Қирғизистон, Тожикистон, Туркманистон каби давлатлар, МДХдан ташқари мамлакатларда – Эрон, Хитой, Афғонистон, Ҳиндистон МДХ мамлакатлари бозорида минерал ўғитларнинг анъанавий истеъмолчилари бўлиб қолмоқда.

Сўнгги икки йилда Ўзбекистондан калийли ўғитлар экспортининг асосий қисмини Жануби-Шарқий Осиё мамлакатлари, яъни Малайзия, Индонезия, Япония ва Таиланд эгаллаган. Экспорт улуши кўп бўлган Европа мамлакатларга асосан Польша, Греция ва Швеция давлатлари киради.

Узоқ хорижий мамлакатлар бозорларга Минерал ўғитлар етказиб бериш ихтисослашган портлар: Южный порти, Новороссийск (Қора денгиз, Россия), шунингдек Форс кўрфази портлари орқали асосан Ҳиндистонга ва Эрон, Хитой ва бошқаларга темир йўл орқали етказиб берилди.

Таъкилаш жоизки, сўнгги йилларда Ўзбекистон ва Грузия ўртасида эркин савдо режимининг жорий этилиши ҳисобига Ўзбекистонда ишлаб чиқарилган кимё маҳсулотлари ва минерал ўғитлар Грузиянинг Батуми ва Потти портлари орқали Европа, Жанубий Африка ва Жанубий Америка давлатларига экспорт қилиш имконияти янада ошди. Кейинги йилларда ушбу портлар орқали йилига 250 минг тоннадан зиёд кимё маҳсулотлари экспорти амалга оширилмоқда. Бу янги бозорлар, экспорт географиясининг кенгайишига хизмат қилмоқда.

2024 йилда тайёр маҳсулотларининг 29,3 фоизини Ўзбекистон Республикаси ички бозорига етказиб бериш, қолган 64,7 фоизини яқин ва узоқ хориж давлатлари Қозоғистон, Қирғизистон, Корея, Эрон, Индонезия, Литва, Латвия Польша, Филиппин, Япония, Туркия, Швеция, Франция, Малайзия ва бошқа давлатларга етказиб берилиши мўлжалланмоқда.

4.2.2. Мавжуд потенциал маҳаллий ва хорижий ишлаб чиқарувчилардан кутилаётган рақобат;

4.2.3. Савдо дастури, савдони ташкил этиш;

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2018 йил 28 февралдаги “Қишлоқ хўжалигига бозор механизмларини кенг жорий этиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 149-сон қарорига асосан “Дехқонобод калий заводи” АЖ маҳсулотларни сотиш реал вақт режимида электрон биржа савдо тизимидан фойдаланган ҳолда амалга оширади.

Маҳсулотлар ваколатли органлар билан келишилган маҳсулотларни сотишнинг белгиланган ҳажмлари ва жадваллари доирасида электрон савдога жойлаштирилади.

Маҳсулотларни жўнатгандан сўнг, уч кун ичида жўнатилган маҳсулотлар учун тўловни амалга ошириш учун тегишли юк ҳужжатларини ҳисоб-клиринг палатасига тақдим этади.

Сотувчи томонидан товарни харидорга етказиб бериш тўғри бажарилгандан сўнг, биржа ҳисоб-клиринг палатаси пул маблағларини сотувчига биржа йиғимлари ва жарималарни олиб ташлаган ҳолда ўтказди.

Маҳсулотлар ички бозорга завод базиси (FCA Деҳқонобод станцияси) асосида сотилади ва барча транспорт харажатлари харидор томонидан қопланади.

2024 йилда ички бозорга 131,0 минг тонна маҳсулот сотиш кутилмоқда. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 29 августдаги “Кимё саноати ташкилотларининг экспорт-импорт фаолиятини такомиллаштириш чоратадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-3246-сон қарори асосида 2017 йил 1 октябрдаги “Ўзкимёсаноат” АЖ томонидан ишлаб чиқарилган маҳсулотлар экспорти ташкилотлар, шу жумладан “ДКЗ” АЖ “Ўзкимёимпекс” МЧЖ орқали амалга оширилади.

4.3. Ишлатилган товар белгилари ва маҳсулот патентлари;

“ДКЗ” АЖда флотация усулида ГОСТ 4568-95 талабларига мувофиқ 1-навли, калий хлорид ишлаб чиқарилади.

2023 йилда жамиятда Сифат менежменти тизими (O'zDSt ISO 9001:2015), Экологик менежменти тизими (O'zDStISO 14001:2019) ва Энергетик менежменти тизими (O'zDSt ISO 50001:2019) жорий қилиниб 2023-йил 28-ноябрда мувофиқлик сертификатлари олинган. ИСО 45001:2018 “Соғлиқни сақлаш ва меҳнат муҳофазаси менежмент тизими” ва ИСО 37001:2016 “Коррупсияга қарши курашиш менежмент тизими”ни жорий қилиш ҳамда сертификатлаштириш бўйича тизимли ишлар олиб борилмоқда.

5. Моддий ресурслар:

5.1. Хом ашё, материаллар, бутловчи қисмлар таснифи;

Хом ашё, материаллар, ресурслар ва бутловчи қисмларнинг асосий турларига қуйидагилар киради: Тепақўтон конидан олинган сильвинит рудаси, кимёвий реагентлар, материаллар, қуввати 110/35/6 кВ бўлган электр подстанциясидан электр энергияси (ишлаб чиқариш эҳтиёжлари учун қурилган), “Пачкамар” сув омборидан табиий сув, табиий газ ва бошқалар.

Асосий хом ашё сильвинит рудаси KCl va $NaCl$ аралашмасидан ташкил топган.

Қайта ишлаш мажмуаларида флотация усулида калий хлорид маҳсулотини ажратиб олишда қуйидаги реагентлари (флотареагент) йиғувчи реагент сифатида амин $C_{16}-C_{22}$, суюқ парафин, сосна (терпен) мойи, хлорид кислотаси ишлатилади, депрессор сифатида гуруч крахмали, чанг босувчи ва маҳсулотнинг қотиб қолмаслиги учун ($C_{18}-C_{20}$ амин, И-40 саноат мойи), флокулянт сифатида (РАА-GS полиакриламид ёки POLY-ANS MCP, М-полифлок) ишлатилади.

5.1.1. Хом ашё базасининг мавжудлиги, хомашёнинг тасдиқланган захиралари;

Ўзбекистонда Тюбегатан калийли туз кони ўзлаштирилиб, ҳозирда хом-ашёдан тўлиқ маҳсулот ишлаб чиқариш йўлга қўйилган. “Дехқонобод калий заводи” АЖ хом-ашё базаси – Б, С1, С2 тоифаларидаги 247,6 млн. тонна Тюбегатан калийли туз кони захиралари мавжуд. Коннинг захиралари қайта ҳисоблаб чиқилган ва Давлат захиралари кўмитасининг 2007 йил 1 октябрдаги 304-сонли баённомаси билан тасдиқланган.

Протодяконов М.М шкаласи бўйича калийли туз кони тоғ жинсларининг қаттиқлик коэффциенти 2-4 га тенг. Кесишга чидамлилиги бўйича тузли жинслар бошқа тоғ жинсларига нисбатан физик-механик хусусиятлари устундир. Шу сабабли, сильвинит рудаларини механик воситалар билан қазиб олишда энергия интенсивлиги нисбатан юқоридир. Сильвинит рудасининг ҳисобланган масса зичлиги 2,05 т / м³ дан 2,16 т / м³ гача. Пўлатга ташқи ишқаланиш коэффциенти 0,4 га тенг. Ички ишқаланиш коэффциенти - 1,0. Табиий қиялик бурчаги жанубий шарқий 40-50 даража, шимолий ғарбий 15-20 даража.

Калий хлорид минерал ўғитини ишлаб чиқариш учун хом ашё сильвинит рудаси ҳисобланади. Тюбегатан калийли туз конининг сильвинит рудаси таркибидаги калий хлорид минералини технологияда флотация усулида ажратиб олинади.

Сильвинит рудасининг қайта ишлашнинг технологик хусусиятлари янчиш ва куруқ саралаш, флотация ва концентратни ажратиш, қуритиш ва совутиш, қадоқлаш, чиқинди галитни фильтрлаш, тўйинган эритмани тиндириш ва чўктириш жараёнларининг олиб борилиши билан характерланади.

5.1.2. Хомашё сифатига қўйиладиган талаблар ва уларни тайёрлаш усуллари, маҳаллий хомашёнинг технология талабларига мувофиқлиги;

Сильвинит рудасини қатламларини қазиб чиқаришда қазиб олиш техникалари ва ускуналари ёрдамида амалга оширилади. Тоғ-кон мажмуасида хом ашёни тайёрлашнинг асосий босқичлари:

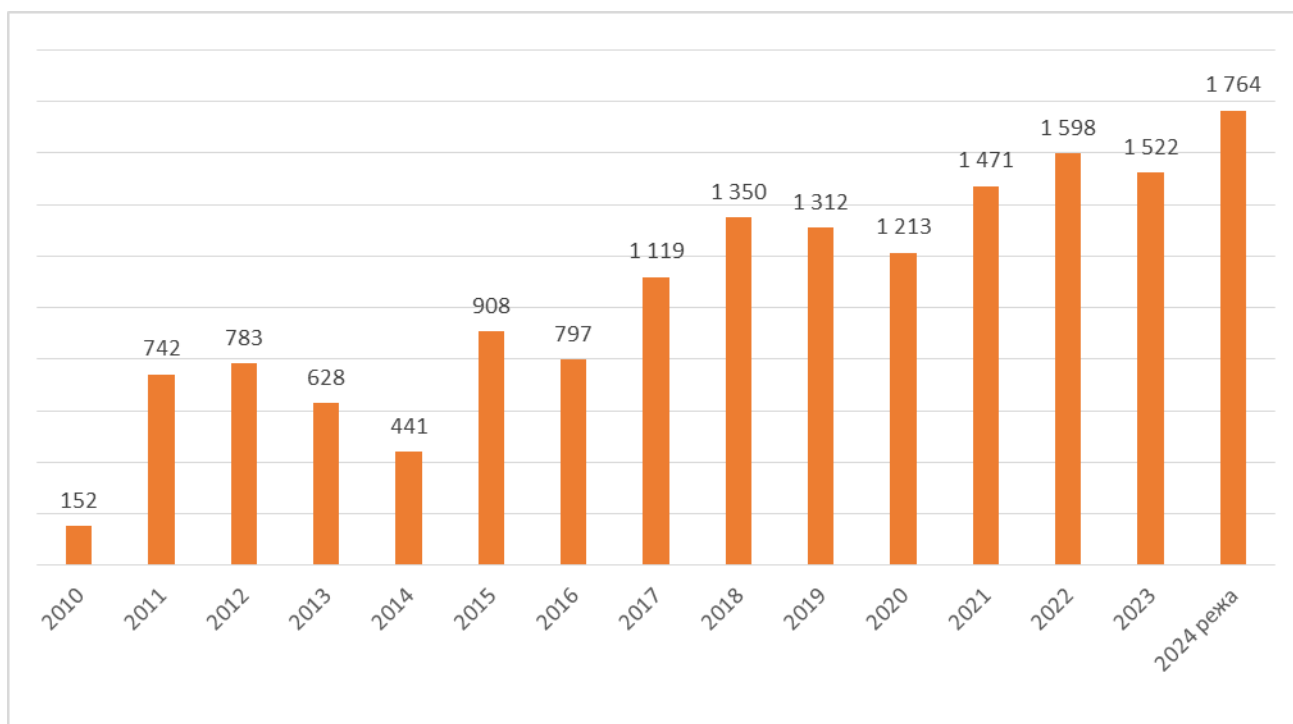
- ✓ Ер ости техникалари ёрдамида рудани қазиш;
- ✓ Қазилган рудани транспортёр ленталари орқали ташиб чиқариш;
- ✓ ТКМ хом-ашё омборхонасида руда таркибидаги калий хлорид ва сувда эримайдиган қолдиқ қисмларини “Маромлаштири низоми” талаблари асосида аралаштириш, йиғиш.
- ✓ Омборхонадаги маромлашган руда хом-ашёсини юк ташувчи транспорт воситаларида қайта ишлаш мажмуасига ташиб келтириш.

Сильвинит рудасини қайта ишлаш мажмуасига ташиш автомобил транспортида кунига 4500 - 6000 тонна ҳажмда амалга оширилади.

Сильвинит рудасини қазиб олиш 9 та комбайн комплекслари ёрдамида амалга оширилади. Рудалар ер усти мажмуасига умумий узунлиги 10 км бўлган конвейер транспортида ташилади.

ТКМ да қазилар жараяни бошлаганидан буён селвинит рудасини қазилар олиш динамикаси

МИНГ ТОННА

5.2. Энергия таъминоти;

5.2.1. Жамиятнинг ташқи электр таъминоти Худудий электр тармоқлари корхонаси ҳисобидаги «ДЗКУ» 110/35/6 кВ подстанциясидан чиқувчи 6 кВ фидерлар орали қайта ишлаш мажмуаси, ушбу подстанциядан чиқувчи “Кон-1” ва “Кон-2” 35 кВ ҳаво электр узатиш тармоғидан ишлаб турган “Кон” 35/6 кВ подстанциясидан чиқувчи 6 кВ фидерлар орқали тоғ-кон мажмуаси электр энергия таъминоти амалга оширилади.

Истеъмол қилинадиган электр энергия учун шартнома Деҳқонобод туман электр таъминоти корхонаси билан тузилади.

5.2.2. Табиий газ таъминоти Деҳқонобод туманидаги Бешбулоқ АГТС дан чиқувчи саноат коллекторидан чиқувчи газ қувурлари орқали жамият қайта ишлаш мажмуаси 1-2-босқичига газ тақсимлаш пунктларига табиий газ узатилади. Табиий газнинг кирувчи босими 6 кг*С/см². Истеъмол қилинадиган табиий газ учун “Худудгаз Қашқадарё” ГТФ билан табиий газ таъминоти бўйича шартнома тузилади.

5.2.3. Ташқи сув таъминоти учун Ғузур туманидаги Пачкамар сув омборидан фойдаланилади. Пачкамар сув омборидан жамият қайта ишлаш ва тоғ-кон мажмуалари оралиғида 5 та сув узатиш насос станциялари қурилган, шундан 1-2-насос станциялари орқали қайта ишлаш мажмуаси, 3-4-5-насос станциялари орқали тоғ-кон мажмуаси сув таъминоти амалга оширилади. Жамият томонидан фойдаланиладиган сув таъминоти учун Пачкамар СОФБ билан шартнома тузилади.

6. Жамиятнинг жойлашган жойи:

6.1. Танланган ҳудуднинг хусусиятлари;

Тепакўтон калий ва тош тузлари кони Ўзбекистоннинг жанубида, Қашқадарё вилоятида ва қисман Туркменистон Республикасининг Чоржў вилоятида (Шўрдарё чегарасидан ташқарида) жойлашган. Тоғ-кон мажмуаси Дехқонобод туман вокзалидан 43 км узоқликда жойлашган.

Тоғ-кон мажмуасини ташкил этувчи объектларни кенгайтириш кўзда тутилган.

Бешбулоқ-Тоғайтемир-Қўрғонтош-Хўжаипок йўналиши бўйлаб тоғ-кон мажмуасига IV техник тоифали автойўл ётқизилган. Қайта ишлаш мажмуаси Дехқонобод вокзалидан қарийиб 2 км узоқликда жойлашган. Тайёр маҳсулотни савдо бозорларига жўнатиш учун корхона омборидан “Дехқонобод” темир йўл вокзалига жўнатиш темир йўл ва автомобил транспортида амалга оширилади.

6.1.2. Ишлаб чиқариш ва ижтимоий инфратузилмани баҳолаш;

“Дехқонобод калий заводи” акциядорлик жамияти қуйидаги инфратузилма билан таъминланган:

- Ташқи сув таъминоти;
- ташқи газ таъминоти;
- шлам йиғиш ҳавзасига ташқи автомобил йўли;
- ташқи темир йўл транспорти;
- ташқи электр таъминоти;

Завод ходимларига тиббий ёрдам кўрсатиш тоғ-кон ва ишлаб чиқариш мажмуаси ҳудудида жойлашган мавжуд соғлиқни сақлаш марказларида амалга оширилади. Жамиятда ходимларни озиқ-овқат билан таъминлаш учун ошхона мавжуд.

6.1.3. Ҳудуднинг ижтимоий-иқтисодий ривожланишининг ўзига хос хусусиятларини, афзалликлари ва чекловларини ҳисобга олган ҳолда жойлашуви;

Қашқадарё вилояти 28,4 минг км² майдонни эгаллайди. Вилоятда 14 та туман ва 1 та вилоятга қарашли шаҳар, 4 та шаҳар типдаги посёлка, 145 та қишлоқ фуқаролар йиғини мавжуд.

Вилоятда кўплаб саноат корхоналари, асосан газ, нефт қазиб олиш ва қайта ишлаш, пахта тозалаш, енгил ва қурилиш саноати корхоналари мавжуд.

Аҳоли энг зич жойлашгани вилоятнинг шимолий-шарқий қисми – Шаҳрисабз ва Китоб туманларидир. Бу Ерда иқлим юмшоқ - қиши илиқ ва ёзи енгил иссиқ, ёғингарчилик кўп бўлади.

Вилоят ҳудуди орқали Тожикистон, Туркменистон ва Ўзбекистоннинг Сурхондарё вилоятини қўшни ва узоқ давлатлар билан боғловчи темир йўл тармоқлари ўтган.

Завод қурилгунга қадар Деҳқонобод тумани аҳолиси асосан деҳқончилик билан шуғулланиб, чорвачилик ва деҳқончилик маҳсулотлари етиштирарди.

Деҳқонобод калий заводининг ишга туширилиши вилоят ва бутун Қашқадарё вилоятининг техник салоҳиятини оширди. Шу билан бирга, вилоятнинг иқтисодий кўрсаткичлари ҳам яхшиланди.

6.1.4. Экология, атроф-муҳитга таъсири (умумий маълумот);

Минтақанинг табиий шароити сувнинг камлиги билан ажралиб туради, бу жуда нозик ва заиф биологик қатламнинг ривожланишига олиб келади. Унинг литологик ва геоморфологик асосларининг антропоген бузилиши, рельеф ва тупроқ ва ўсимлик қопламнинг бузилиши билан амалга оширилаётган чизиқли коммуникациялар қурилиши ўртача экологик юк билан тор зоналарнинг шаклланишига олиб келади. Бу атроф-муҳитга маҳаллий таъсирда намоён бўлади. Бундан ташқари, атрофдаги текисликдаги яйловлар ва яйловларни оёқ ости қилиш ўсимликлар жамоалари таркибида ўзгаришларга учрайди.

Бузилган биоценоз майдонининг кўпайиши биологик маҳсулдорликнинг пасайишига ва ўз-ўзини даволаш жараёнини чеклайди, бу эса минтақанинг биологик хилма-хиллигининг пасайишида намоён бўлади. Умуман олганда, минтақадаги атроф-муҳит ҳолати мақбул деб баҳоланади.

Ҳудудда сув танқислиги сабабли жамият ишлаб чиқариш эҳтиёжи учун Пачкамар сув омборидан насос станциялари орқали сув олинади.

“Деҳқонобод калий заводи” АЖ жойлашган ҳудуднинг атмосфера ҳавосининг ифлосланиш даражаси ПДК меъёридан ошмаслигини назорат қилиш мақсадида жамият томонидан атмосфера ҳавосини салмоқли ифлослантириш манбаларидан намуналар олиш ва таҳлил қилиш бўйича автоматик станциялар ва уларга туташ ҳудудларни стационар кузатиш пунктлари билан 2024-2025-йилларда босқичма босқич жиҳозлаш режалаштирилган.

7. Лойиҳалаш ва технология:

7.1. Йиллар давомида ривожланиши билан ишлаб чиқариш қуввати;

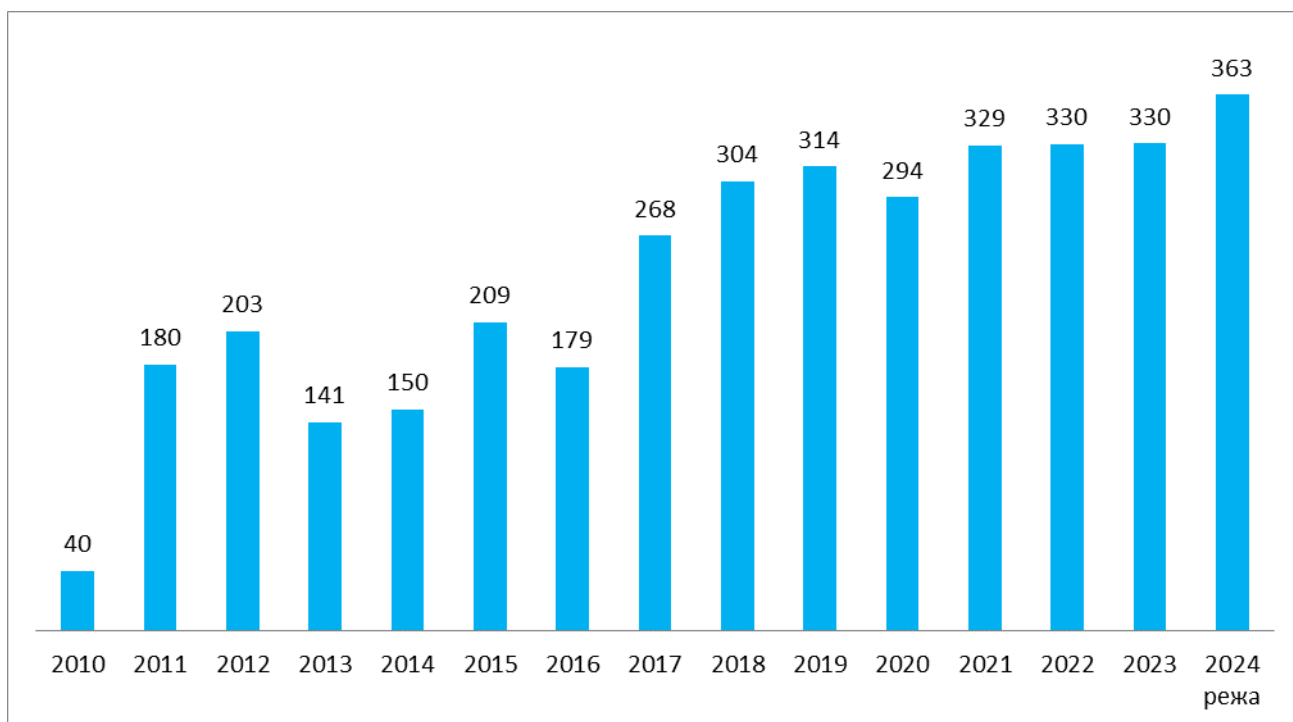
Лойиҳавий қувватга эришиш кондан қазиб олинган рудани ўртача 30% гача ошириш ҳамда магистрал конвейерларни модернизация қилиш ҳисобига режалаштирилган. Конда қазиб олинган руда таркибини 30% гача ошириш ва унинг барқарорлигини сақлаш учун бир вақтнинг ўзида 3 та панелда руда қазиб ва 2 та панелда кон тайёрлаш ишларини бажариш керак.

ДКЗ ишлаб чиқаришидан тўлиқ фойдаланишни таъминлаш учун ҳар йили 2,4 миллион тонна руда қазиб олиш зарур, аммо мавжуд техник ва инфратузилмавий чекловлар туфайли тоғ-кон мажмуасининг жорий қувватига асосланган ҳолда 2024 йилда 1763,9 минг тонна руда қазиб олиш ва қазиб олинган рудага нисбатан 363 минг тонна калий хлорид ишлаб чиқариш режалаштирилган.

2010-2024 йилларда калий хлорид ишлаб чиқариш ҳажми динамикаси

МИНГ ТОННА

7. 2. Технология ва жихозлар;

7.2.1. Технология ва асбоб-ускуналарни танлашни асослаш, технологик жараёнлар схемалари, афзалликлари ва камчиликлари, ускунанинг ишончлилиги ва етказиб берувчи кафолатлари;

Рудани қайта ишлаш технологияси.

Сильвинит рудасини бойитиш қуйидаги технологик кетма-кетликдаги бўлинмаларда амалга оширилади:

- хом ашё омбори, қуруқ саралаш ва майдалаш технологик қурилмалари бўлинмаси;

- янчиш, флотация ва концентратни филтрлаш технологик қурилмалари бўлинмаси;

- қуритиш ва совутиш технологик қурилмалари бўлинмаси;

- қадоқлаш технологик қурилмалари бўлинмаси;

- филтрлаш технологик қурилмалари бўлинмаси.

Руда омбори. Донадорлиги 0-50 мм бўлган сильвинит рудаси тоғ-кон мажмуасидан юк автотранспортлари билан қайта ишлаш мажмуасига етказиб келтирилади. Юк автотранспортлари томонидан олиб келинган руда бульдозер ёки юкловчи техника ёрдамида бункерга ташланади. Бункер тагида пластинкали таъминлагич жойлашган ва у рудани бир хил миқдорда тушишини таъминлайди. Кейин 1-лентали конвейер ёрдамида майдалаш учун узатилади.

Майдалаш ва саралаш бўлинмаси. 1-лентали конвейерда электромагнитли темир ушлагич ўрнатилган бўлиб, руда билан шахтадан аралашиб келган турли металл парчаларини ушлаб қолади. 1-ленлали конвейердаги руда қуруқ саралаш тебранма элаклари ёрдамида синфларга ажратилиб, элактардан ўтган 5-6 мм лик хом-ашё 2-лентали конвейерга, ундан йириклари болғали майдалаш ускунасига узатилади.

Майдалаш ва саралаш бўлинмасида майдаланган руда бункерга тушади, ундан дискли таъминловчи ва 3-лентали конвейер орқали янчиш, флотация ва концентратни филтрлаш технологик қурилмасидаги бирламчи намли саралаш ёйсимон элактарига жўнатилади. Ёйсимон элактарга руда айланма маточник эритмаси билан бирга узатилиб натижада пулпа ҳосил бўлади.

Ҳосил бўлган пульпа ўлчами 1,00 мм бўлган асосий ёйсимон элактарида синфларга ажратилади. Ёйсимон элактаридан тушган фракциялар шламсизлантириш учун, ўтмаган қисми юкловчи қувур ёрдамида стерженли тегирмонига узатилади. Янчилиш мобайнида руда таркибига маточник суюқлиги аралаштирилиб, янчилган хомашё насос ёрдамида ёйсимон назорат элагига қайта синфга ажратиш учун узатилади.

Шламсизлантириш. Текширув назорат элактаридан ўтган фракциялар шламсизлантириш бакига тушади ва ундан насос орқали шламсизлантириш учун I-босқич гидроциклонларига узатилади. I-босқич гидроциклонига узатилган фракция суюқ қисми II-босқич гидроциклонига узатилади. II-босқич гидроциклон суюқ қисми шламларни қуюқлаштириш жараёнига узатилади.

Флотация. Флотация жараёни асосий флотация ва 3 марталик қайта тозалов жараёнларидан иборат. I ва II босқич гидроциклонлардан ажралган қуюқ масса ўз оқими билан флотация олдидан аралаштириш бакига қуйилади. Аралаштириш бакида депрессор ва йиғувчи (собиратель) реагентлари қўшиб аралаштирилиб, асосий флотация машинасига узатилади.

Асосий флотациядаги кўпик маҳсулот ва 3-тозалаш флотамашинасидан чиққан кўпик маҳсулот ишқорсизлантириш бакига тушади. 1-тозалаш флотамашинасидан чиққан кўпик маҳсулот 2-тозалаш флотамашинаси истеъмолига, 2-тозалаш флотамашинасидан чиққан кўпик маҳсулот 3-тозалаш флотамашинаси истеъмолига, 3-тозалаш флотамашинасидан чиққан кўпик маҳсулот решеткада қолган маҳсулот билан аралашиб, қоришма таркибида қолган NaCl тузини ювиш ва ишқорсизлантириш учун ишқорсизлантириш бакига қуйилади.

Асосий флотамашина камерасида қолувчи маҳсулот чиқинди (хвост) ҳисобланади.

Бу чиқинди насос ёрдамида чиқиндини синфларга ажратиш гидроциклонга юборилади, слив ва кум (песок) лар ўз оқимида чиқиндиларни қуюқлаштиргич бакига ва қуюқлаштиргичда қолган қолдиқ чиқинди хвост филтрининг юклаш бункерига келиб тушади. Филтрланган суюқлик хвостларни қуюқлаштирувчига, қолдиқ қисм эса 5-лентали конвейер ёрдамида вақтинчалик хвост сақлаш омборига юборилади.

Ишқорсизлантириш бакига бир вақтда ишқорсизлантириш ва фракция таркибида қолган NaCl тузини ажратиш учун бакка тоза сув юборилади. Тузларни тўйинтириш даражаси 81-83% ни ташкил этади. Концентрат ишқорсизлантирилгач лентали вакуум филтрга узатилади, олинган қолдиқ маҳсулот 7-6,5% намлигига эга ва бу маҳсулот қуритиш бўлинмасига юборилади, филтрланган маҳсулот 2-тозалов флотамашинаси истеъмоли учун юборилади.

Қуритиш ва совутиш бўлинмаси. Нам KCl (намлиги 7-6,5%) 6-лентали конвейер ёрдамида қуритгич бункерига, кейинчалик эса 7-лентали конвейер орқали барабанли қуритгичга узатилади. Барабанли қуритгич калорифер билан комплекс ҳисобланиб, калориферда ёнган табиий газ иссиқлиги ҳисобига нам маҳсулот қуритилади. Қуритилган маҳсулот (KCl) совутиш бўлинмасига юборилади. Совутиш барабанида маҳсулот иссиқлиги 100°C дан 60-70°C гача пасайтирилиб, қадоқлаш бўлинмасига юборилади.

Маҳсулотни қадоқлаш. Совутилган маҳсулот 8-лентали конвейер ёрдамида маҳсулотни юклаш ва қадоқлаш бўлинмасида узатилади. Истеъмолчиларнинг талабидан келиб чиқиб маҳсулот 50 кг ёки 1 тонна ҳажмли қопларга қадоқланиши, бундан ташқари контейнер ва вагонларга тўкма ҳолда юклаб берилиши мумкин.

7.2.2. Ишлаб чиқарилган маҳсулотлар таннархини пасайтириш бўйича чора-тадбирлар режаси.

“Ўзкимёсаноат” АЖ кузатув кенгашининг 2024 йил 7 февралдаги 2-сон баённомаси билан “Ўзкимёсаноат” АЖ тармоқ корхоналарининг таннархни камайтириш бўйича жамланган мақсадли кўрсаткичлари ҳамда 2024 йил давомида “Ўзкимёсаноат” АЖ тармоқ корхоналари томонидан ишлаб чиқариладиган кимё маҳсулотлари таннархини камайтириш бўйича комплекс чора-тадбирлари дастури тасдиқланган.

“Ўзкимёсаноат” АЖ нинг 2024 йил 31 январдаги “Тармоқ корхоналарида маҳсулотлар таннархини пасайтириш ва операцион самарадорликни ошириш бўйича фаолият кўрсатувчи ишчи гуруҳ тузиш тўғрисида” ги 16-сон буйруғига жамиятнинг тегишли буйруғи қабул қилиниб, тизимли ишлар олиб борилмоқда.

2023 йилда 35 034,3 млн.сўм ёки 5,34 фоизга пасайтиришга қаратилган чора-тадбирлар режалаштирилган бўлиб, амалда 35 439,1 млн. сўмга яъни 101,2 фоизга бажарилган.

2024 йил учун 79 851,9 млн. сўм ёки камида 12,7 фоиз пасайтиришга қаратилган чора-тадбирлар комплекси ишлаб чиқилган. Йил якуни билан режалаштирилган чора-тадбирлар ижросини таъминлаш бўйича жамиятда амалий ишлар олиб борилмоқда.

8. Жамиятнинг кредит мажбуриятлари:

8.1. Кредитдан фойдаланиш ва уларни амалга ошириш босқичи тўғрисидаги маълумотлар;

Ҳозирги кунда жамият ХХР Эксимбанки томонидан тақдим этилган 71,1 млн. АҚШ доллари миқдорида кредит мажбурияти мавжуд бўлиб, тўловлар тасдиқланган жадвалга мувофиқ ўз вақтида амалга оширилиб келинмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Тикланиш ва тараққиёт жамғармаси олдида 141,1 млн. АҚШ доллар миқдорида кредит мажбурияти мавжуд бўлиб, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021-йил 13-февралдаги ПҚ-4992 сонли қарорига мувофиқ “Дехқонобод калий заводи” АЖ устав жарғармасида “Ўзкимёсаноат” АЖ улушини ошириш орқали капитализация қилиш тўғрисидаги таклиф маъқулланган. “Дехқонобод калий заводи” акциядорлик жамияти ягона акциядорининг қарорига асосан “Дехқонобод калий заводи” АЖнинг устав капиталида “Ўзкимёсаноат” АЖнинг улуши 1 913,6 млрд. сўмга ошириши белгиланган. Ҳозирги кунда жамият ягона акциядор қарори ҳамда акция чиқарилув қарори чиқарилган бўлиб, марказий депозитарийга акцияларни жойлаштириш ишлари олиб борилмоқда.

9. Келгуси йилларда истиқбол ва ривожланиш:

9.1. Корхонани ривожлантириш дастури ҳақида маълумот;

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 10 октябрдаги “Кимё ва газ-кимё саноатини стратегик ривожлантиришнинг мақсадли дастурини тасдиқлаш тўғрисида” ПҚ-388-сон қарори билан тасдиқланган технологик кластерларни ташкил этиш ва ривожлантириш, кимё саноатида трансформация жараёнларини давом эттириш бўйича Йўл харитасига мувофиқ «Дехқонобод калий заводи» АЖ устав капиталидаги (фондидаги) «Ўзкимёсаноат» АЖ улушини хусусийлаштириш бўйича чора тадбирлар босқичма-босқич амалга оширилмоқда.

2023 йил 12 октябрдаги “Саноат ва унинг базавий тармоқларини жадал ривожлантириш бўйича қўшимча чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПФ-169–сонли Ўзбекистон Республикаси Президентининг фармонида мувофиқ Давлат активларини бошқариш агентлиги ҳамда Ўзбекистон Республикаси Тикланиш ва тараққиёт жамғармасига “Ўзкимёсаноат” АЖнинг акция пакетлари ўтказиб берилиши бўйича тизимли ишлар олиб борилмоқда.

Давлат мулкини сотишда тендер савдоларини ўтказиш бўйича давлат комиссиясининг 2022 йил 30 декабрдаги 55-сон йиғилиш баёнига асосан Тюбегатан калий тузлари кони захираларини халқаро меъёрлар асосида баҳолаш ва таҳлил қилиш (JORC-2012) учун “DMT Group” халқаро инжиниринг компанияси жалб қилиниб, намуна олиш учун бурғулаш ишлари амалга оширилди ва кон захиралари таҳлилининг натижаси юзасидан дастлабки техник-иқтисодий ҳисоботлари тақдим этилди.

Тақдим этилган ҳисобот асосида Халқаро молия корпорацияси (IFC) томонидан жамиятнинг маҳсулоти бозорини ўрганиш (market sounding) ишларини яқунлаш, 2024 йил март ойида хусусийлаштириш жараёнлари бошланганлиги тўғрисида эълон бериш ва дастлабки саралаш босқичи (RfQ) доирасида аризаларни қабул қилиш белгиланган.

Хусусийлаштириш жараёнида корхона молиявий-иқтисодий барқарорлиги орқали унинг инвестицион жозибадорлигини ошириш чоралари кўрилмоқда.

9.2. 2024 йилда амалга ошириладиган долзарб вазифалар;

- 2024 йилда Гранулаланган калий хлорид (йилига 400,0 минг тонна) ишлаб чиқаришни ташкил қилиш мақсадида потенциал хорижий компаниялар (УПП “НИВА”, “Engineering Dobersek” GmbH, Famako GmbH, UAB EKOBAHA) таклифларини олиш, лойиҳаолди ва базавий лойиҳалаш ҳужжатларини ишлаб чиқиб, лойиҳа доирасида қурилиш ишларини бошлаш;

Ушбу лойиҳанинг мақсади дунёдаги мавжуд ўта мураккаб геосиёсий ҳолатни инобатга олиб, бозор механизмлари орқали маҳсулотни экспортга сотиш ҳисобига жамиятнинг молиявий-иқтисодий ҳолатини янада яхшилашдир.

Лойиҳа қиймати 19,0 млн долларни ташкил этиб, тўғридан-тўғри хорижий инвестициялар ҳисобидан амалга оширилади. Лойиҳани амалга ошириш ҳисобига 53 млн. долларлик маҳсулот экспорт қилинади ҳамда 51 та янги иш ўрни яратилади.

- Ниҳоясига етказилмаган осма юкли канат йўли қурилиши лойиҳаси ўрнига самарадор лойиҳани амалга ошириш;

Хитой Халқ Республикасининг “China Huadian ENGINEERING COMPANY” компанияси билан селвинит рудасини ташиш учун мўлжалланган магистрал конвейер қурилиши лойиҳаси устида амалий ишлар олиб борилмоқда.

- Шахта шимолий қисмини ўзлаштириш техник иқтисодий асосларига (ТИА) ўзгартириш ва қўшимчалар киритиб, экспертизадан ўтказиш ҳамда шахта марказий ва шимолий қисмларида параллел равишда руда қазиш ишлари амалга оширилишини таъминлаш;

- Қурилиши яқунланмаган ВЛ-110 юқори кучланишли ташқи электр таъминоти объектларини ишга тушириш;

- Қайта ишлаш мажмуасида метанол ва кўмир чангида ишлайдиган инновацион мобил-қозон қурулмаларини ўрнатиш ва ишга тушириш;

- Тоғ-кон мажмуаси электр таъминоти учун қуввати 8000 кВт бўлган қуёш электр станциясини ўрнатиб, ишга тушириш;

- Тоғ-кон мажмуасида бош вентилятор қурилмасини (ГВУ) реконструкция қилиш;